

Eläkeläisistäkö äänestäjien enemmistö?

Pentti Vartia

Suomen väestökehitys poikkeaa seuraavan 25 vuoden aikana radikaalisti aiemmasta väestöhistoriastamme. Syntyvyys on pienentynyt, elinikä pidetty ja väestö vanhenee. Työvoiman määrä alkaa pienentyä ja sen alueellinen sekä ammatillinen liikkuvuus vähentyy. Kotitalouksien keskimääräinen koko pienenee ja kulutuksen rakenne muuttuu. Lastentarhoihin ja peruskouluun tulee yhä pienempiä ikäluokkia, mutta jatko- ja uudelleen koulutuksen tarve kasvaa. Väestön muutokset näkyvät myös terveydenhuollossa ja sosiaalipolitiikassa. Yli 65-vuotiaat käyttävät terveyspalveluita noin neljä kertaa enemmän kuin väestö keskimäärin ja yli 75-vuotiaat noin kahdeksan kertaa enemmän (ks. Vartia, P. – Ylä-Anttila, P. (2003): *Kansantalous 2028*, ETLA B 204).

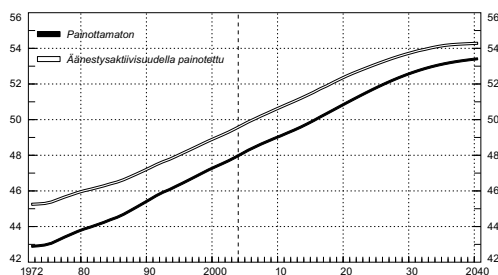
Näkyvässä oleva suurten ikäluokkien eläkkeelle jääminen on jo johtanut merkittäviin muutoksiin: esimerkiksi suomalainen eläkejärjestelmä on nyt oleellisesti paremmassa kunnossa kuin vielä 10 vuotta sitten. Samantapaisia uudistuksia tarvitaan muillakin verotuksen ja sosiaaliturvan alueilla.

Uudistusten läpivieminen saattaa kuitenkin käydä hankalaksi, sillä muutokset terveydenhuolto-, sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmissä pelottavat ikääntyvää väestöä ja vaikuttavat heidän äänestyskäyttäytymisessä.

Äänioikeutettujen keski-ikä on pian yli 50 vuotta. Ja äänioikeuttansa käyttäneiden keski-ikä on vieläkin korkeampi kuin äänioikeutettujen. Viime vaaleissa äänestysprosentti ikäluokissa 18–24 jäi Helsingin betonilähiöissä alle kolmannekseen. Oheisessa kuviossa on arvioitu professori Tuomo Martikaisen tutkimusten perusteella viime kunnallisvaaleissa ääntänsä käyttäneiden keski-ikäsi yli 49 vuotta. Ensi vaaleissa se saattaa olla jo yli 50 vuotta. Ikääntyminen koettelee erityisesti tiettyjä maamme alueita; monissa kunnissa äänestäneiden keski-ikä oli viime vaaleissa yli 50 vuotta. (Ks. Martikainen, T. – Wass, H. (2002): *Äänettömät yhtiömiehet, Miesten ja naisten äänestysaktiivisuus ikäryhmittäin vuoden 1999 eduskuntavaaleissa*, taulukko 27, Tilastokeskus, Vaalit 2002:1.)

Äänestäjien ikä vaikuttaa paitsi vaalikeskus-

Äänioikeutettujen keskimääräinen ikä

teluun myös puolueohjelmiin ja lainsäädäntöömme. Eläkeläisten ohella muillakin ryhmillä, esimerkiksi virkamiehillä tai julkista tukea saavilla laitoksilla on tiettyjä intressejä lisätä verorahoitteisia menoja. Jos valtaosa äänestäjistä katsoo välittömästi hyötyvänsä niiden kasvusta, poliitikot joutuvat tahtomattaankin kiristämään verotusta, vaikka se kansantalouden kannalta olisi pitkän päälle haitallistakin. Nobelisti Friedrich Hayek pohtii kirjassaan *Constitution of Liberty* (1960) sitäkin mahdollisuutta, että julkisen tuen varassa eläviltä ja julkisen vallan palveluksissa olevilta virkamiehiltä voitaisiin tämän noidankehän katkaisemiseksi ottaa äänioikeus pois. Ehdotus kuulostaa kovin radikaalilta, mutta sukupolvien välisen tulojaon kannalta – ja pitkän päälle myös eläkelupausten pitämisen kannalta – voi olla ongelmallista, jos verotuloista riippuvat ikääntyvät väestöryhmät päättävät julkisten menojen rakenteen. Miten käy koulutuksen ja tutkimuksen? Pitäisikö äänioikeutta alentaa ja ulottaa se jopa lapsiin, jotta yhteiskunnan pitkän aikavälin kehitys saisi valinnoissa riittävästi painoa? Ja miten nuoret saataisiin äänestämään? Pitäisikö korostaa heidän omaa etuaan? Ainakaan kansalaisvelvollisuuteen vetoamisesta ei ole ollut apua.

Kirjoittaja on VTT, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ja Elinkeinoelämän Valtuuskunnan toimitusjohtaja.